

Innhold

Forord	5
Innledning	15
Innholdet i boken	16
Kapittel 1	
Elevmangfoldet i skolen	22
<i>Peder Haug</i>	
Innledning	22
Begrepet mangfold	23
Elevmangfoldets utfordringer	25
Mangfoldsutfordringene i skolen	26
Skolens differensieringsløsninger	27
Den samiske skolen for urfolket	29
Skolen for flerspråklige elever	31
Kjønn og skole	33
Elevenes forutsetninger for læring	35
Verdier og interesser	35
Skole og elevens sosioøkonomiske bakgrunn	37
Tilpasset opplæring	39
Referanser	41
Kapittel 2	
Å være elev	44
<i>Peder Haug</i>	
Innledning	44
Problemstilling	45
Hva skolen er til for	46
Elevenes beste	47

Elevene i skolen	49
Elevenes opplevelse	49
Foreldrene om eleven og skolen	51
Lærerne om elevene og skolen	52
Oppsummering	53
Noen sentrale utfordringer i skolen for elevene 1-7	53
Skolestart	54
Lekens rolle	55
Begynneropplæring	56
Arbeidsformer	57
Overgangene	60
Å være elev	61
Referanser	63

Kapittel 3

Overgangen fra barnehage til skole 66

Tuva Schanke

Innledning	66
Barnehagens siste år og første trinn i skolen	68
Hva vet vi om skoleforberedende aktiviteter i barnehagen?	69
Hva vet vi om skolestart og aktiviteter i første trinn?	70
Metodisk tilnærming	71
Funn om skoleforberedende aktiviteter	74
Innhold og organisering av skoleforberedende aktiviteter	74
Barnas deltakelse i skoleforberedende aktiviteter	76
Funn om aktiviteter i første trinn	78
Organisering i første trinn	78
Barnas deltakelse i helklasseundervisning (lyttekrok)	79
Likheter og ulikheter i barnehage og skole for barns deltakelse	81
Overgangen til skolen i lys av Kunnskapsløftet 2020	83
Referanser	84

Kapittel 4

Hva kjennetegner de yngste barna i skolen? 87

1.-7.-klasseelever i et utviklingspsykologisk perspektiv

Klara Øverland

Utviklingspsykologi og barns utvikling i 1.-7. klasse	88
Positiv utvikling krever gode relasjoner og samarbeid mellom voksne	90
Utviklingsmessige utfordringer i 1.-7. klasse	91

Hva kjennetegner barns utvikling i 1.-5. klasse?	92
Hva kjennetegner barns utvikling i 5.-7. klasse?	94
Førpuberteten og fysiske endringer	94
Kognitiv og emosjonell utvikling	95
Nevropsykologisk utvikling, kognitiv og emosjonell kompetanse	97
Gruppetilhørighet og sosial sammenligning i 1.-7. klasse	99
Utvikling av moral	100
Sosial kompetanse	101
Mobbing	102
Stressreaksjoner i 10-13-årsalderen	104
Lek og kommunikasjon	105
Oppsummering	106
Referanser	107

Kapittel 5

Barns rettigheter	111
<i>Ragnhild Collin-Hansen</i>	
Innledning	111
Tema og problemstilling	111
Barnets rettigheter – hvor vi finner dem	113
Hva menes med rettigheter?	113
Nærmere om barnekonvensjonen	114
Utvikling i nasjonal lovgivning – medvirkning og rett til å bli hørt i barneloven	116
Barnets med- og selvbestemmelsesrett	117
Regulering av aldersbestemte rettigheter for de minste skolebarna	118
Utvikling i nasjonal lovgivning – innflytelse på samfunnsnivå	119
Rettssystemet	120
Folkerett og nasjonal rett	120
Norge, demokratiet og menneskerettighetene	121
Skolen som veileder og forvalter av barns rettigheter	125
De rettslige rammene	125
Klassen som møtepunkt mellom barnet, skolen og hjemmet	127
Foreldrenes ansvar for barnets opplæring	127
Retten til liv og beskyttelse mot fare	128
Skolens og lærerens ansvar	129
Avslutning	131
Referanser	133

Kapittel 6

Elever med vedtak om spesialundervisning og inkluderende skolemiljø 138

Anne Randi Fagerlid Festøy og Peder Haug

Innledning	138
Kunnskapsgrunnlag	139
Rett og plikt til opplæring	139
Spesialundervisning: formelle rammer og prosesser	140
Tiltakskjeden - fra bekymring til vedtak og tiltak	140
Inkludering	142
Hva er inkludering?	142
Hva er typisk for spesialundervisningen	144
Metode	146
Utvalg	146
Datainnsamling	146
Kategorier og analyser	147
Resultater	148
Felleskap	148
Deltakelse	149
Medvirkning	150
Utbytte	151
Diskusjon	153
Avsluttende kommentar	156
Referanser	157

Kapittel 7

Kulturelt og språklig mangfold i klasserommet - hva så? 159

Randi Myklebust

Innledning	159
Flerkulturell pedagogikk	161
Skolens styringsdokumenter om kulturelt og språklig mangfold	162
Identitet og mangfoldig fellesskap	162
Faglig utdanning og personlig utvikling	163
§ 2-8 - en lov for faglig utdanning og personlig utvikling?	165
Innvandringsbakgrunn som ulikhetsvariabel	167
Hovedlinjene i rapporter om elevers læringsutbytte	167
Fjerdeklasse-nedturen	168
Kompleksitet i elevmangfoldet	169
Læringsfellesskap når undervisningsspråket er norsk	170
Utvikling av språk og tenkning - to sider av samme sak	170

Faglig læringsutbytte på andrespråket	171
Identitetsfellesskap i et kulturelt mangfoldig klasserom	173
Kulturelle trekk ved læreboktekstene	174
Klasseromskultur for kultur	175
Klasseromskultur for antirasisme	176
Avslutning	179
Referanser	181

Kapittel 8

Kjønn i og utenfor klasserommet	186
<i>Harriet Bjerrum Nielsen</i>	
Innledning	186
Kjønn blir synlig igjen	187
Nye og gamle kjønnsmønstre i klassen	188
En titt inn i klasserommet	189
Et sammensatt bilde av endring og kontinuitet	190
Hvorfor klarer jenter seg bedre på skolen?	192
Nye krav i skolen og i samfunnet	193
Jentegrupper og guttegrupper	194
Kjønnede kommunikasjonsstrategier	195
Vennskap og likhetssøken	197
Kjønn som grense	197
Styrket segregering og svekket grensearbeid?	199
Kjønn som tolkningsramme	200
Kjønnsreflektert praksis	202
Referanser	204

Kapittel 9

Kjønns- og seksualitetsmangfold i skolen	208
<i>Kristin Gregers Eriksen og Stine H. Bang Svendsen</i>	
Innledning: Er det nå det begynner?	208
Metode og analytisk tilnærming	209
Kjønns- og seksualitetsmangfold i barndommen	210
Barns tidlige utforskning av seksualitet og kjønn	212
Barns kjønnsidentitet	214
Kjønnskreative barn	216
Barn og unges seksuelle identitet	218
Helhetlig kjønns- og seksualitetsundervisning	220
Hva betyr det for elever og lærere?	222

Referanser	223
------------------	-----

Kapittel 10

Digitalt mangfold - digitale skiller	226
---	------------

Mari Ann Letnes

Innledning	226
------------------	-----

Kontekstualisering og begrepsavklaring	228
--	-----

Mangfold	228
----------------	-----

Digital teknologi i utdanningssektoren	229
--	-----

Digitalt mangfold	231
-------------------------	-----

Digital teknologi som artefakt	232
--------------------------------------	-----

Mangfold i kunnskapsnivå om digital teknologi - både hvordan og hvorfor	233
---	-----

Digital teknologi som aktivitet	237
---------------------------------------	-----

Digital teknologi som kraft og makt - en inngang til digitale skiller	240
---	-----

Diskusjon	244
-----------------	-----

Referanser	245
------------------	-----

Kapittel 11

Hvorfor behøver læreren å kjenne elevers religions- og livssynsbakgrunn? .	249
---	------------

Geir Skeie

Innledning	249
------------------	-----

Elevmangfold og enhetsskole - ulike dimensjoner	252
---	-----

Religionsundervisning i enhetsskolen	255
--	-----

KRLE-faget og Kunnskapsløftet 2020	257
--	-----

Lærere i møte med religions- og livssynsmangfoldet	260
--	-----

Skolesamfunnet, identitet og fellesskap	262
---	-----

Elevmangfold og inkludering	264
-----------------------------------	-----

Referanser	265
------------------	-----

Kapittel 12

Livsmestring og sentrale utviklingstemaer i barneskolealder	269
--	------------

Øyvind Kvello

Et elevmangfold	269
-----------------------	-----

Sosial utjevning	270
------------------------	-----

Livsmestring og livskvalitet	271
------------------------------------	-----

Kompetanse for fremtiden	273
--------------------------------	-----

Selvregulering	274
----------------------	-----

Et paraplybegrep	275
------------------------	-----

Tre stadier i utviklingen av selvregulering	275
---	-----

Tre kvaliteter i selvregulering	276
Selvregulering er viktig for psykososial fungering	276
Læreres støtte til elevers utvikling av selvreguleringsferdigheter	276
Selvbilde	277
Selvbilder og mulige selv	278
Polariserte og svingende selvbilder	278
Selvaksept	279
Påvirkningsfaktorer	279
Sosial sammenligning	280
Selvagens	282
Avslutning	283
Referanser	283

Kapittel 13

Folkehelse og livsmestring	288
<i>Solrun Samnøy, Elisabeth Norman og Hege Eikeland Tjomsland</i>	
Hva sier LK20 om folkehelse og livsmestring?	290
Bakgrunnen for å inkludere folkehelse og livsmestring i LK20	291
Hva betyr så egentlig folkehelse og livsmestring?	293
Folkehelse	294
Livsmestring	295
Livet inneholder også livssmerte	296
Skolens rolle: Å gi elevene kunnskap om og opplevelse av folkehelse og livsmestring	297
Ensidig vekt på kognitiv læring?	297
Hvordan læreren underviser	299
Folkehelse og livsmestring implisitt i fagene	300
Skolen som et samfunn i miniatyr	300
Lærerens ansvar når elever ikke har det bra	302
Avslutning	303
Referanser	304

Kapittel 14

Pedagogisk krisehåndtering	307
<i>Jon-Håkon Schultz, Magne Raundalen og Thormod Idsøe</i>	
Innledning	307
De skjulte krisene og kontakt med hjemmet	310
Hvorfor bør vi vite noe om kritiske hendelser?	312
Krisepedagogisk modell	313

INNHold

Terapeutisk kommunikasjon	316
Å fortelle om voldtekt	317
Thomas i tredjeklasse er død	321
Når en elev er mobbet	323
Jo skumlere det er, desto viktigere er det å snakke	326
Beredskapsplan: Etterpåklok - på forhånd	328
Vente å se - eller gå for å se	331
Referanser	332
Forfatteromtale	333
Stikkord	338